

Posledice nezakonitog lova

Jelen (*Cervus elaphus* L.) je nekada bio široko rasprostranjen u velikom broju na našim prostorima, ali su s vremenom mnogobrojne prirodne populacije postepeno proređene ili u potpunosti istrebljene. Prema najnovijim podacima koje je publikovao Republički zavod za statistiku, zaključuje se da je sadašnje stanje jelenske divljači u većem delu naše zemlje, naročito u centralnoj Srbiji, veoma zabrinjavajuće i uveliko zaostaje iza prirodnih potencijala predela njihovog boravka.

Jelenski desetak

- Na osnovu podataka u domaćoj i stranoj literaturi, kao što su razni stručni i naučni časopisi i knjige, evidentno je da se propadanje i lokalno istrebljenje jelenske divljači događalo na svim mestima njenog areala od 16-19. veka, ponegde i pre toga, uglavnom zbog neracionalnog korišćenja, gubitka predela boravka i konkurencije sa domaćom stokom. Istorijski izvori pružaju niz podataka da naglo uništenje jelenske divljači na našim prostorima nastaje u 18. veku, a razlozi su osiromašenje naroda u stoci pod Turcima, potom krčenje (čiste seče) šuma i masovni lovovi radi vojnih vežbi i pri-

prema Turaka. Za vreme austrijske vladavine u Srbiji primenjivan je tzv. "jelenski desetak" (ostatak dažbina prirodne privrede), dok je u 19. veku preostalo obilje jelenske divljači na teritoriji istočne Srbije iskoristio Miša Anastasijević radi izvoza mesa i rogovlja u Austriju - kaže rof. dr

Dragan Gačić sa Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Prema rečima našeg lovnog stručnjaka, najvažniji uzrok potpunog istrebljenja i ugrožavanja populacija jelenske divljači na teritoriji centralne Srbije, kako od davnina tako i u sadašnje doba, slično kao

Uzrok istrebljenja jelenske divljači	Referenca
Konkurencija sa domaćom stokom	(7)
Stočari i njihovi psi	(1)
Nekontrolisan lov	(4) (5)
Prekomerno korišćenje	(7)
Prekomeran lov	(1) (2) (6) (8)
Nezakonit lov	(1) (3)
Usavršavanje vatrenog oružja (veći domet i jače dejstvo lovačkih pušaka)	(2)
Ratovi kao rezultat povećanja brojnosti predatora (zveri) i lova jelenske divljači radi mesa	(2)
Gubitak predela boravka	(7)
Gubitak predela boravka kao rezultat intenzifikacije poljoprivrede i urbanizacije	(6)
Gubitak predela boravka kao rezultat seče šuma	(2) (5)
Fragmentacija i gubitak predela boravka	(8)
Svesno ograničavanje areala jelenske divljači na šumska lovišta	(6)

u mnogobrojnim zemljama Evrope, predstavlja nezakonit lov (krivolov ili lovokrađa). Na drugom mestu, prema značaju i učestalosti, nalaze se gubitak ili degradacija (fragmentacija) predela boravka, što je vidljivo iz rezultata istraživanja sledećih autora: (1) Martino, 1939; (2) Živančević, 1956; (3) Turićanin, 1970; (4) Stergar *et al.*, 2009; (5) Bartoš *et al.*, 2010; (6) Burbaite, Csnyai, 2010; (7) Deinet *et al.*, 2013; (8) Valente *et al.*, 2017. datih u tabeli.

Sistem praćenja

U prošlosti su, na primer, jelensku divljač nekontrolisanim lovom potpuno istrebili sa sadašnje teritorije Slovenije (oko 1880. godine), zbog čega su izvršili njeno naseljavanje (tzv. reintrodukcija) na nekoliko lokaliteta tokom perioda 1888-1899. godina, a kasnije se jelenska divljač sama pojavila u šumama na granici Slovenije sa Mađarskom i Italijom. Zahvaljujući ovoj važnoj i veoma skupoj meri, kao i prirodnim migracijama, šumske komplekse u Sloveniji

Bolja procena napretka

Jedna od važnijih mera za prevazilaženje mnogobrojnih problema u očuvanju i unapređenju populacija jelenske divljači u našoj zemlji je izrada i uspostavljanje savremenog i efikasnijeg sistema monitoringa i gazdovanja, slično kao u zemljama širom Evrope. Osim toga, neophodno je da se pristupi procesu naseljavanja jelenske divljači u nove pogodne šumske predele boravka, prvenstveno u zapadnom delu centralne Srbije (lovna područja Tarsko-Zlatiborsko i Golija-Čemerno-Goč), kao što je nekada urađeno na teritoriji istočne Srbije (Deli Jovan, Severni i Južni Kučaj), ili na području Nacionalnog parka "Fruška gora" u Vojvodini. Što je najvažnije, ovom dugotrajnom i kompleksnom poslu mora da se priđe smišljeno i organizovano, kao i sa dovoljno obezbeđenih materijalnih i finansijskih sredstava.

sada stalno naseljava jelenska divljač, a njena procenjena brojnost i ukupno godišnje izlučenje su na visokom i zavidnom nivou (preko 6.500 jedinki u 2015. godini).

- U okviru naučno-istraživačkog projekta SRBREDDEER (prva faza) izrađen je efikasniji sistem praćenja prostorne distribucije i odstrela jelenske divljači u Srbiji, odnosno uspostavljena je mreža kvadrata dimenzija 1 km1 kilometar. Da bi se došlo do ove mreže, izvršena je podela teritorije Srbije na mrežu kvadrata paralelnim linijama sa Y i X

koordinatnim osama. Budući da najveći deo naše teritorije pokriva sedma zona Gaus-Krugerove projekcije, razvijena je jedinstvena mreža, prvo dimenzija 10 km10 km, a zatim u okviru nje mreža kvadrata 1 km1 kilometar. Detaljnije informacije u vezi s predloženim novim sistemom monitoringa populacija jelenske divljači mogu se pogledati u monografskoj publikaciji *Jelenska divljač u Srbiji - stanje i mogućnosti* - ističe prof. dr Dragan Gačić.

Milan Ostojić
Foto: Predrag Kostin

